

УДК 304 : 314/316 : 364-1

Миرونюк Л. В.¹, Щербина С. С.²

¹ студ. гр. СНЗ-415м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ»: ГЕНЕЗА ТА ТЛУМАЧЕННЯ

Соціальний захист – обов’язковий компонент будь-якої розвиненої держави, ключова ланка її політики щодо сприяння добробуту, розвитку і громадян та важливий елемент забезпечення стабільних відносин у суспільстві. Соціальний захист українського суспільства, особливо найбільш уразливих його верств – діти, пенсіонери, ветерани війни, сім’ї загиблих воїнів та ін., нині має особливу актуальність, оскільки пов’язаний із випробуваннями, зумовленими російсько-українською війною та сучасними соціально-економічними трансформаціями.

Мета нашої роботи – з’ясувати походження та сутність, уживаного в сучасному науковому обігу поняття «соціальний захист». Різні аспекти соціального захисту населення вивчали такі вітчизняні науковці, як Н. Болотіна, В. Буряк, Е. Лібанова, О. Палій, С. Синичук, В. Скуратівський та інші. Науковці репрезентують власне розуміння соціального захисту й пропонують певні способи щодо його удосконалення на певних рівнях.

Дослідники розглядають різні версії виникнення поняття «соціальний захист»: одні – пов’язують із прийнятим у 1935 році за подання президента США Ф. Рузвельта закону про соціальний захист (Social Security Act), інші – вважають, що незважаючи на те, що цей термін уперше вжито в американцями, концепція системи соціального захисту «сповна була втілена в новозеландському законодавстві 1938 року» [4, с. 41].

У нашій країні поняття соціального захисту почало активно вживатися з набуттям незалежності. Соціальний захист є одним із пріоритетних напрямів забезпечення функціонування держави, тож поняття вживається в юридичних

документах, зокрема в Конституції України (ст. 46 та ін.). Разом із правом на соціальне забезпечення соціальний захист охоплює практично всі соціальні права (на достатній життєвий рівень, на охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля тощо) в державі.

Науковці поняття «соціальний захист» тлумачать по-різному. Так Е. Лібанова пропонує розглядати «соціальний захист» як матеріальне забезпечення всіх без винятку громадян не нижче соціальних нормативів та забезпечення гідних умов проживання [3, с. 12], а В. Скуратівський та О. Палій – як комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах» [7, с.92]. Подібної думки дотримується Т. Семигіна, пов'язуючи сутність терміна «соціальний захист» із гарантіями соціальними, юридичними, економічними, мета котрих «забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально-економічних прав, передовсім права на рівень життя, необхідний для нормального відтворення і розвитку особистості» [5, с. 273]. У розумінні В. Грушко, соціальний захист – це сукупність заходів та механізмів їх реалізації, які використовує громада задля забезпечення суспільно нормальних умов матеріального і духовного життя населення [2, с. 9]. Н. Болотіна сутність соціального захисту тлумачить у двох аспектах: у вузькому розумінні – як діяльність держави щодо збереження населення від негативних соціальних наслідків, а також у широкому – як систему заходів для забезпечення основних соціальних прав громадян [1, с. 9]. На думку С. Синичука, соціальний захист є формою розподілу матеріальних благ для забезпечення життєвих потреб громадян у разі соціального ризику за рахунок соціальних фондів чи бюджетів [6, с. 6].

Отже, термін «соціальний захист» вперше згадується в американському законодавстві минулого століття, нині він уже вживається у національному законодавстві та науковій літературі. Його роль полягає не лише в забезпеченні мінімальних стандартів життя, а й у створенні умов для соціальної стабільності та важливим інструментом розвитку людського потенціалу. Сучасні підходи в розумінні поняття соціального захисту виходять за межі матеріальної допомоги та передбачають комплексне забезпечення якості життя людини. Основною функцією соціального захисту є забезпечення соціальної справедливості й підтримання стабільності суспільства. Він сприяє інтеграції вразливих груп населення та створює умови для гідного рівня життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 381 с.

2. Грушко В. І. Пенсійна система України : навч. посіб. Київ : Вид-во АСТ, 2006. 231 с.
3. Лібанова Е. Бідність в Україні: визначення, критерії та показники. *Україна: аспекти праці*. 2001. № 6. С. 12–20.
4. Москаленко В. В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки*. 2003. №21. С. 41–44.
5. Семигіна Т. Робота в громаді як складова діяльності соціального працівника. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2001. №4. С. 32–38.
6. Синичук С. М. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. Київ : Знання, 2003. 306 с.
7. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики : навч. посіб. Київ : МАУП, 2002. 200 с.